

Moskevská deklarace Globálního fóra o problémech životního prostředí, rozvoje a přežití lidské civilizace

Prostředí, ve kterém se udržuje život na zemi, je v nebezpečí. Odpovědnost za to má činnost člověka.

My, účastníci Globálního fóra, zástupci vědy, církvi a parlamentů, shromáždění v Moskvě v lednu 1990, pocházející z různých národů, kultur, náboženství a tradic, jsme si vědomi toho, že sdílíme společné lidství. V duchu lásky a vzájemné úcty, jež převládaly na našem předcházejícím setkání v Oxfordu, jsme dosáhli shody v názorech na nebezpečí, které hrozí naší společné budoucnosti. Zavazujeme se k akci a vytýčili jsme pro ni některé jasné směry. Naléhavě žádáme vlády a obyvatele země, aby čelili tomuto nebyvalému nebezpečí zpráma a odvažně.

Budoucnost lidstva a naše společné dílo jsou v sázce. My, lidské bytosti jsme se staly nebezpečím samy sobě. Musíme jednat zavčas. A musíme přijmout pro svou planetu novou perspektivu. Musíme správně porozumět naší obrovské nově získané síle měnit přírodu. Technologická řešení jsou tu nepostaradatelná, ale jen sama nejsou postačující. Se vši odpovědností musíme přijmout spirituálně moudrou, technologicky zdravou, etickou a prozíravou funkci hospodáře planety, a musíme obnovit úctu k přírodě, na níž závisí všechen život.

Toto je závěr, který stojí nad národními, ideologickými a generačními rozdíly. Má sílu sjednotit náš rod, abychom se zabývali společným nebezpečím. Naše oddanost se musí

dostat za naše úzké hranice ke všemu životu na zemi.

Tato krize, již čelíme, představuje také možnost naplněnou příslibem. Je tu zdroj naděje pro budoucnost, vyvolaný zbouráním Berlínské zdi, úspěchy v mnoha zemích při osvobození od represivních režimů, počátky odzbrojení a konec studené války. Využijme tuto nově uvolněnou lidskou energii a naději, hýbající naší váhavostí ve věci vojenské bezpečnosti, abychom se pevněji chopili reality ekologické bezpečnosti pro globální přežití.

Svět zítřka patří dětem. Vysokoškolská studenta, kteří se účastnili fóra, nám připomněli, že mladí a staří jsou nuceni sdílet společně globální „školní učebnu“.

Naše činnost musí být založena na jasných principech a porozumění:

- Doba je krátká a problémy jsou hluboké; odvaha, představitivost a stálá oddanost jsou podstatně nutné. Pouze komerční vztahy neprovedou radikální změny našeho myšlení a našich postojů.
- Nyní existuje široká shoda o vážnosti a naléhavosti problémů, kterým čelíme. Přišla doba akce.
- Do řešení problémů se musí pustit spojeným úsilím lidé na celém světě. Také vědci, církevní kruhy, parlamenty, vlády, mezinárodní a nevládní organizace, obchodní společnosti, intelektuálové, umělci, novináři a učitelé — všichni musí přijmout svou odpovědnost a připojit se ke společnému úsilí.

- Musíme najít novou spirituální a etickou bázi pro činnost člověka na zemi. Lidstvo musí vstoupit do nového svazku s přírodou, a znovu nabýt úctu před divy přírody.
- Světový mír, plná a rovnoprávná účast žen a mužů, spravedlnost, odstranění chudoby a zajištění preventivní ochrany dětí před nemocemi a smrtí jsou podstatné podmínky pro udržitelný, environmentálně zdravý vývoj v našem vzájemně propojeném světě.
- Řešení problémů musí pronikat všemi hladinami rozhodování, od osobního k celosvětovému. Opravdu existují kritické souvislosti mezi tlakem rostoucí světové populace s oprávněnými požadavky na důstojný život, osvobozením od setrávající chudoby, neúnosnými dluhy a mezi zhoršováním prostředí. Stavby lidské populace rostly bezpříkladným způsobem. Omezená únosná kapacita ekosystému naší země nemůže unést neomezený počet lidských bytostí v kterékoli dané době. Populační politika je tedy podstatnou složkou jakékoli účinné dlouhodobé strategie životního prostředí.
- Integrovaná strategie pro udržitelný rozvoj, která se snaží zlepšit kvalitu života a odstranit chudobu, musí zahrnovat vzdělání žen a dívek a zvýšit jejich úlohu a postavení k úplné rovnosti. Rozsah, v jakém ženy mají svobodu konat odpovědná rozhodnutí, ovlivňující jejich životy a životy jejich rodin, je rozhodný pro dosažení únosné rovnováhy mezi růstem populace, dostupnými zdroji a životním prostředím.
- Musíme se společně naučit, jak žít ve větší harmonii s naší planetou, než jsme to činili dosud. Toto je výzva prvořadého významu, která stojí před námi všemi.
- Lidský rod neměl nikdy větší ekonomický, vědecký a technolo-

gický potenciál než nyní. Musíme najít vůli a způsoby využít jej pro život.

- Je třeba většího porozumění a dialogu, zvláště mezi vědci a duchovními. Uznáváme také klíčovou úlohu rozhodujících politických činitelů, nositelů komunikačních prostředků, umělců, obchodních a podnikatelských kruhů a odborů.
- Musíme usilovat o odstranění všech zbraní hromadného ničení.
- Musíme mít odvahu stále zkoumat dané ideje, doktriny, techniky a domněnky. Musíme mít představitost a vůli vytvořit nové environmentálně zdravé představy a technologie přístupné všem.
- Voláme po všestranném mezinárodním projednání ochrany přírodního prostředí.
- Musíme inovovat na poli mezinárodních a národních institucí tak, abychom mohli konat souvisle a účinně, např.: ustanovit Radu pro bezpečnost prostředí a navrhnout nové ekonomické ukazatele tak, abychom podali správné posouzení kvality života a hodnoty přírodního prostředí.
- Považujeme za morální imperativ, aby kultury a zvyky domorodých národů byly respektovány a chráněny. Všichni se můžeme učit z jejich způsobu života.
- Musíme prozíravě rozhodnout a vytvořit finanční zdroje, které budou k dispozici v souměřitelnosti s kritickým významem problémů, proti nimž stojíme.

Zaručujeme, že budeme pracovat pro tyto vysoké cíle v zájmu lidstva a v zájmu naší křehké a zranitelné planety. Jako symbol naší záruky každý z nás slibuje zasadit strom ještě tento rok a říci lidem, proč je to nutné.

Moskva 19. leden 1990

Tvorba obytných súbtorov

Hanna Adamczewska — Wejchert: *Tvorba obytných súbtorov*. Bratislava, Alfa 1989, 276 s.

Bývanie je jednou zo základných potrieb človeka. O nedostatkoch našej hromadnej bytovej výstavby sa nebudeme podrobnejšie zmieňovať, sú všeobecne známe. Pomôckou pri hľadaní lepšieho riešenia tohto problému môže byť aj publikácia „Tvorba obytných súbtorov“ polskej autorky, ktorá sa objavila na našom knižnom trhu. Hoci vo Varšave vyšla už r. 1985, nestratila vzhľadom na húževnatú stagnáciu kvality našej bytovej výstavby na aktuálnosti.

Kniha vznikla na základe výskumov kolektívu urbanistov pod vedením Ing. arch. Barbary Otto-Migurskej pre potreby projektantov experimentálneho sídliska Stella v Tychách. V rámci týchto výskumov zozbierali mnohé príklady bytovej výstavby z 18 krajín východnej a najmä západnej Európy, realizované od polovice šesťdesiatych do začiatku osemdesiatych rokov.

Publikácia má dve de facto samostatné časti. Prvá — textová — autorka rozdelila na tri kapitoly. V prvej: „Povojnová situácia — charakteristické progresívne smery v tvorbe obytných súbtorov“ rozoberá niektoré najvýznamnejšie tendencie v urbanistickej tvorbe po 2. svetovej vojne. Je to napr. tvorba nových miest v Anglicku hneď po vojne, inšpirovaná howardovskou a garnierovskou koncepciou, satelitné mestá vo Švédsku, ktoré sa oproti predošlým vyznačovali výškovými objektmi zvýrazňujúcimi bohatý reliéf krajiny, či veľké mestské štvrte na území alebo okrajoch väčšiny európskych veľkomiest. Zaujímavá je aj nová generácia francúzskych satelitných miest s intenzívnou 8—11 podlažnou zástavbou a zložitou výškovo diferencovanou hmotovou štruktúrou. Prvá kapitola končí pomerne stručnou zmienkou o rekonštrukcii bytového fondu a zaujímavým zamyslením nad kritikou ako prameňom inšpirácie.

Ťažiskom textovej časti knihy je druhá kapitola „Nové tendencie v projektovaní obytných súbtorov“, zložená zo 7 častí, označených symbolickými heslami. Prvá časť „Byt ako rodinný dom“ je venovaná najmä vývoju dispozičného riešenia bytu a jeho funkčného rozdelenia. V časti „Husto — nízko“ je rozobra-

ná nízka intenzívna zástavba, ktorá sa realizuje po celej Európe ako protiklad k systému rozptýlenej zástavby. Zaujímavá a pre nás obzvlášť poučná je časť „Polokolektívna zástavba“. Ide tu napr. o terasovú zástavbu, domy-pahorky alebo o zmiešanú zástavbu, ktorá často v rámci jednej hmoty spája viachytovú a rodinnú zástavbu. Tento typ obytnej zástavby predstavuje akýsi medzistupeň medzi samostatným rodinným domom a nájomným blokom. V časti „Oddelene, ale blízko“ sa rieši otázka skutočnej potreby spoločenského spoluzitia obyvateľov, často veľmi diferencovanej. „Auto pri dverách domu“ je názov podkapitoly venovanej riešeniu dopravy v obytných súbtoroch. Porovnávaním mestského prostredia v starších centrách miest a v súčasných sídliskách je venovaná časť „Bývať v meste“. Zaoberá sa problémom „mestskosti“ a kontinuity mestského prostredia. Inšpiráciou pre našu prax by mal byť pojem „urbanistická ochrana“ zavedený v anglických zákonoch. Rôzne formy participácie obyvateľov — užívateľov pri navrhovaní a realizácii obytných súbtorov sú predmetom poslednej podkapitoly „Identifikácia v bydlisku pod heslom tu bývam“.

Prvá i druhá kapitolu dopĺňajú fotografie realizovaných súbtorov.

Tretia kapitola má názov „Závery pre projekčnú prax v Poľsku“ a všetky závery v nej formulované (pre oblasť tvorby bytov, obytných súbtorov, výberu modelov organizácie spoločenského života, spoločenského hodnotenia obytných súbtorov a organizácie investično-realizačného procesu) sú poučné a platné aj pre nás.

V druhej časti, počtom strán štvornásobne rozsiahlejšej, sú konkrétne príklady realizovaných obytných súbtorov, spre-vádzané stručným opisom. Sú tu situačné plány, pôdorysy a rezy domov, perspektívne pohľady — všetko v jednom grafickom prevedení, doplnené precíznym spracovaním literatúry. Orientáciu v množstve príkladov však sťažuje ich nejasné zoradenie podľa štátov (abecedne podľa poľských názvov).

Celkovo hodnotíme publikáciu ako výsočne aktuálnu v súčasnom období, keď naša bytová výstavba stojí, dúfajme, pred zásadnými zmenami. Pre našich architektov a urbanistov môže byť veľmi užitočná a podnetná.

Hana Kopecká